

ΙΩΑΝΝΑΝΣ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ—ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΘΕΑΜΑΤΑ

Ενα ταξίδι στὴν Εὐρώπῃ εἶναι βέβαιι τ' ὄνειρο πού χαμογελάει σὲ κάθε καλλιτέχνη, πού τὸν κάνει εὐτυχισμένο καιρὸ πρὶν καὶ καιρὸ μετὰ. Ἐνα ταξίδι ὁμως τὸ καλοκαίρι, στὴ νεκρὴ ἐποχῇ, εἶναι ἕνα ὄνειρο χωρίς φτερά.

Διακοπές, διακοπές, διακοπές!... Ἡ λακωνικὴ ἐπιγραφή πού εἶναι γραμμένη στὴ θέση τῶν προγραμμάτων καὶ παγώνει τὴν καρδιά.

Μ' αὐτὸν τὸ φόβο φθασα κί' ἐγὼ στὸ Παρίσι στὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου. Πρῶτῃ μου σκέψη, νὰ πάω στὴν Ὀπερα, μήπως προλάβω τίποτε.

« Διακοπές! ».

Ἄλλά, δίπλα σ' αὐτὴ τὴν ἐπιγραφή, τοιχοκολλημένα προγράμματα: « Μπαλέτα! ».

Ἔτσι στάθηκε τυχερὴ νὰ ἴδω μιά παράσταση μπαλέτων τῆς Ὀπερας, πού θά μοῦ μείνῃ ἀληγομένη. Ἐνῶ τὰ κύρια στελέχη ἔχουν τίς διακοπές τους ἕνα τμήμα τῶν μπαλλέτων, καὶ δεῖ τὸ πῶς ὑκαταφρόνως, ἐργάζεται καὶ παρουσιάζει παραστάσεις ἀποκλειστικά μὲ χορούς. Ἔτσι εἶδα τρία ἐξαιρετικά ἐνδιαφέροντα ἔργα, πού θά μ' ἀποροῦσαν—κυρίως τὰ δύο ἀπὸ αὐτά—ν' ἀνεβαστοῦν καὶ στὴ δική μου Λυρική σκηνή, καὶ νὰ ἀρέσουν καθὼς φαντάζομαι σὲ ἀλλοιὸ κοινόν.

Τὸ πρῶτο εἶναι: « Τὰ ὑποδειγματικά ζῶα ».

Ἐξῆ μῦθοι τοῦ Λαφονταίν, διασκευασμένοι σὲ μπαλέτο. Χάρμα πνεύματος καὶ ὀμορφιά. Λιμπρέτο καὶ μουσικὴ τοῦ Φαρνὸ Πουλένκ, χορογραφία τοῦ Σέρζ Λιφάρ. Οἱ τίτλοι τῶν μῦθων εἶναι. Ἡ ἀρκούδα κί' οἱ δύο σύντροφοι. Τὸ ἐρωτευμένο λεοντάρ. Ὁ Ἀνθρωπος ἀνάμεσα σὲ δύο ἥλικιες κί' οἱ δύο ἐρωμένες του. Ὁ Ἄνατολ κί' οἱ ζυλοκόποι. Οἱ δύο πετεινοί.

Ἡ σκηνοθεσία ἀπλῆ, φτωχικὴ σχεδόν, κί' ἴσως ἀπογοητευτικὴ γιὰ ὄσους περιμένα νὰ ἴδουν κάτι τὸ μεγαλειώδες στὴν Ὀπερα τῶν Παρισίων. Τὸ σκηνικὸ παρουσιάζει μιά αὐλὴ σ' ἕνα ἀγρόκτημα. Ἡ ὀμορφιά ὁμως ἀρχίζει σὲ τὴν μουσικὴ, στὴν πνευματώδη καὶ χιουμοριστικὴ μουσικὴ τοῦ Πουλένκ, καὶ τελειώνει στὴν ἀψογὴ ἐμφάνιση τῶν μπαλλέτων. Οἱ ὀρθινες προσπάντες ὅπως παρουσιάζονται κατάλειπες μὲ τὰ κόκκινα λοφία τους, εἶναι ἕνα θέαμα γραφικώτατο, χαρὰ γιὰ μικρούς καὶ μεγάλους.

Χιουμοριστικὸ ἔπισης ἦταν καὶ τὸ μπαλέτο « Τὰ καπρίτσια τοῦ Ἐρωτα ».

Ἐργὸ παλιὸ, ἀπὸ τὰ πῶ παλιὰ μπαλέτα, γραμμένο ἀπὸ τὸν Βικ. Γκαλιότι τὸ 1786, καὶ ἀνεβασμένο σύμφωνα μὲ τὴν παλιὰ τοῦ χορογραφία, πού περιλαμβάνει πολλοὺς παλιούς χορούς. Ὑπόθεσις εὐθymi, σχεδὸν μπόφα. Διάφορα ζευγάρια παρουσιάζονται στὸ ναὸ τοῦ Ἐρωτα καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς ἐνώσει.

Ἐνα ζευγὸς Γερμανῶν, ἕνα Γάλλον, Δανῶν, Νορβηγῶν, ἕνα ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ζευγάρι, ἕνα Γερωντικὸ ζευγάρι, κί' ἕνα κομικώτατο ζευγὸς Κουακέραν. Ὁ μικρὸς Ἐρωτὸς ὁμως τυχαίνει νὰ βρίσκεται ἐκείνη τὴ στιγμὴ σὲ διάθεση πολὺ εὐθymi, καὶ σκέπτεται νὰ διασκεδάσῃ. Δέχεται νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐρωτευμένους ὑπὸ τὸν δρο νὰ τοῦ ξαναπαρουσιαστοῦν μὲ τὰ μάτια δεμένα. Καὶ τότε, ὁ μικρὸς σκαβαλιάρης ἔρωτὸς διασκεδίζει ἐνώντωντας τὰ πῶ παράταιρα ζευγάρια πούμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα μὲ τὴ Νορβηγίδα, τὴ Γρία ἐρωτευμένη, μὲ τὸν Κουάκερο, κλπ. Ἡ μουσικὴ εἶναι γραμμένη ἀπὸ τὸν Γένς Λόλλε.

Καὶ σὰ δύο αὐτὰ ἔργα δὲνα βέβαια νὰ χορεύουν οἱ πρῶτες δυνάμεις τῶν μπαλλέτων, τὸ σύνολο ὁμως ἦταν τέλειο, ἀλλὰ δεῖ καταληκτικῶς. Καὶ σκέφθηκα ὅτι μὲ λίγη προσπάθεια θάμποροῦσαν κί' οἱ δικοὶ μας χορευτὰ νὰ τὰ παρουσιάσουν, καὶ μάλιστα χωρίς μείωση ἀν βεβαίαν τὰ δυνατὰ τους. Καὶ τὰ σκηνικὰ δὲν εἶναι τέτοια πού θάμποροῦσαν νὰ φοβίσουν τὴ Λυρική μέσο σκηνῆ. Λίγη φαντασία, λίγο πνεῦμα, αὐτὰ δὲν λείπουν κί' ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ἐκείνο πού θά μοῦ μείνῃ ἀληγομένο, καὶ πού δὲν μπορῶ νὰ συμβουλευθῶ ν' ἀνεβασθῇ ἐδῶ, εἶναι τὸ τρίτο ἔργὸ τῆς βραδυῆς: « Ζιζέλ ». Κλασικὸ μπαλέτο μὲ ὄλες του τίς ἀξιώσεις, μὲ σκηνοθεσία δύσκολη, μὲ σκηνογραφίες ἀπαιτητικὲς καὶ μὲ ἐκτέλεσι πῶ ἀπαιτητικὴ ἀκόμα. Τὸ θέμα τοῦ μπαλλέτου γράφηκε ἀπὸ τὸν Θεόφιλο Γκοτιέ, κί' ἡ μουσικὴ ἀπὸ τὸν Ἀδόλφο Ἀδάμ. Ἡ σκηνοθεσία ὀφείλεται στὸν περίφημο Σέργιο Λιφάρ, πού χόρευε καὶ τὸν κύριο ρόλο τὸν πρίγκηπο. Ζιζέλ ἦταν ἡ περίφημη χορευτρία Ταμάρα Τουμάνοβα. Ὅτι καὶ νὰ πῆ κανεὶς γιὰ τὴν τέχνη τῶν δύο αὐτῶν πρωταγωνιστῶν εἶναι λίγο. Ἀναρτίουν κάθε σκέψη πῶς τὸ μπαλέτο δὲνμπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ ὄλα τὰ συναισθήματα (ἐννοῶ τὸ κλασσικὸ μπαλέτο). Κί' οἱ δύο τους μιλῶνε μὲ τὰ πόδια, μὲ τὰ χέρια, μὲ τὰ κεφάλια, μ' ὄλο του τὸ κορμί. Κί' οἱ δύο τους εἶναι πλασμένοι ἀπὸ στόφα ἀγνὰ καλλιτεχνικῆ, καὶ ἔχρουν νὰ δώσουν σημασία καὶ στὴν ἐλαχιστὴ κίνησι, καὶ ποίηση σὲ κάθε στιγμῇ. Γόρω τους ἀέρινης οἱ χορευτρίες μὲ τίς ἀστρες τους μουσελινες πετοῦσαν βαρετὰ ἀνάμεσα ὀδρανῶ καὶ γῆς.

Θλιβερὴ ἡ ὕπθεσις τῆς Ζιζέλ, βασιμένη σὲ κάποιο θρύλο, ὅτι οἱ ἀρραβωνιασμένες κοπέλλες πού πεθαίνουν πρὶν νὰ παντρευτοῦνε, γίνονται Γουάιτις, πνεύματα, καὶ χορεύουν τίς νύχτες μέσα στὰ δάση. Ἄλλοιμονο θά ὀπειον βρῆθῃ μπροστά τους. Χορεύουν γύρω τους, ὅπου νὰ πῆσι νεκρός.

Ἡ χωρική Ζιζέλ, τρελλὰ ἐρωτευμένη μὲ κάποιον πρίγκηπα, πού φαίνεται νὰ τὴν ἀγαπᾷ κί' αὐτὸς, μα-

βαίνοντας εαφνικά ότι αυτός θα παντρευτεί την ευγενή Μπατίλδη, πεθαίνει από τη λύπη της. Γίνεται Γουόλκιν, και ορκίζεται κι' αυτή μαζί με τους συντρόφους της από τον τάφο της τά μεσούντια, να χορήγη.

Αυτό το θέμα έβωσε την ευκαιρία να γραφεί μία θαυμάσια μουσική, και έβωσε επίσης στον Σέργιο Λιφάρ την ευκαιρία να παρουσιάσει ένα θέαμα αίθριο, κάτι ανάμεσα από όνειρο και πραγματικότητα, που σε καθλώνει και σε μαγεύει.

Αυτό πρόλαβα να ιδω στο Παρίσι, τον 'Ιούλιο, πριν από τις όριστικές διακοπές. Και στο τέλος του Αύγουστου, μία παράσταση του «Μαγεμένου αλόου», παράσταση που δεν μου έδωσε αναμνήσεις. Συνηθισμένη έκτελεση, με δύναμεις μέτριες με άνερασμα κοινότατο. Θυμήθηκα παραστάσεις του ίδιου έργου που είχα ιδεί άλλοτε στη Γερμανία, και προτίμησα να ξεχάσω την παράσταση της "Όπερας τών Παρισίων.

Όπωςδήποτε, ή "Όπερα τών Παρισίων έχει κάτι που σε μαγεύει. Θα γράψω δυό λόγια για όσους δεν αξιώθηκαν να την ιδούν.

Τό έξωτερικό της: Ένα πελώριο κτίριο, μεγαλοπρεπέστατο και αρμονικό, με αγάλματα, με μαρμαρίνες σκάλες, γκρίζο κι' αυτό όπως όλα τα κτίρια του Παρισίου. "Όσο όμως κι' έν είναι μεγαλοπρεπές απ' έξω, δεν έχει να μαντέψης την έσωτερική του ομορφιά.

Από τη σκάλα κιάλα αρχίζει ν' αποκτάς τό γιορτερό συναίσθημα που είναι απαραίτητο για ν' απολαύσης μία παράσταση όπερας. Τά λευκά μάρμαρα, ο πολυέλαιος, τά σκαλιστά ταβάνια. Κι' ο τουαλέτες. Οι περισσότερες Παρισινές πηγαιούν στην όπερα με βραδυή τουαλέττα, κι' άς μην είναι υποχρεωτικό. Μόνο στις πρεμιέρες είναι απαραίτητη ή βραδυή τουαλέττα: Όμοιο γυμνίο, κομμώσιες περιποιημένες, κοσμήματα και φαρδιές μεταξωτές φοδστες, που βροίζουν στο άνερασμα. Νομίζεις κανείς πως μεταφέρεται 100 χρόνια πίσω. Θα τό νόμιζε δηλαδή, άν δίπλα σ' αυτά, δεν έβλεπε και τά άκρα αντίθετα. Μπλόκους σπόρ, φανελένιες φοουτίσιες κοντές, φοουτανάκια νάυλου, πλάτες ήλιοκαμμένες. Είναι οι "Αμερικανοί περιηγηταί, που δεν προφθαίνω να ντυθούν για τό βραδυό θέαμα: "Ερχονται όπως ήταν από τό πρωί, όταν γύριζαν με τις μύτες ψηλά, και με τούς σπάλι όδηγούς από μόλης τους "Αφίδια του Θριάμβου, από τόφο του Ναπολέοντος, στο Λούβρο, στις Βερσαλλίες.

Δέν ξέρω τι γίνεται τό χειμώνα. Τώρα όμως τό καλοκαίρι, άν κάνης μία βόλτα στο φοαγιέ της "Όπερας, διερωτάσαι πολύ σοβαρά μήπως όνειρεύεσαι "Επικρατεί ή άγγλική γλώσσα, και κοντά σ' αυτήν κι' όλες οι άλλες γλώσσες του κόσμου. Τά γαλλικά μειο νεκτούν. Οι Παρισίνοί, άσφαλώς δεν περιμένουν να πάνε στην όπερα τούς τόν Αύγουστο.

Τό φοαγιέ: "Ένα εχωρησιό παλάτι, μέσα στο παλάτι. Μία αίθουσα, άστραφτερή από τό χρυσάφι, από τά κρύσταλλα, από τούς καθήφτες. Προτομές διασημών τραγουδιστών της στολιζούν. Γουαζέες πεντάμορφες, με ένα άθάνατο χαμόγελο στά μαρμαρίνια τούς χείλην Τραγουδιστριές και χορεύτριες, που πέθαναν έδώ και χρόνια. Νομίζεις πως ζουνε ακόμα ανάμεσα στον κόσμο, πως οι ψυχές τους πλανώνται στους γνώριμους αυτούς γάρους. Αλήτη την έντύπωση του παλιού και του άρχοντικού δίνει κι' ή αίθουσα. Με τά πορφύρα της βελούδα, με τά πολύποικλα ταβάνια της, με τούς ύπερμεγέθεις πολυελαίους, θυμίζει πολύ αίθουσα άνακτόρου της "Αναγεννήσιως παρά αίθουσα θεάτρου.

"Η σκηνή έχει άνακαινωθή, κι' έχει τελειοποιηθή με όλες τις μοντέρνες έγκαταστάσεις, (τά έγκαινια της άρχικης "Όπερας τών Παρισίων έγιναν στις 5 "Αναουαρίου 1875).

Αλήτη ήταν ή πό σπουδαία αισθητική απόλαυση που μου πρόσφερε τό Παρίσι φέτος. Κοντά σ' αυτήν, μία παράσταση στο Σατελέ. "Εντελώς διαφορετικό είδους απόλαυση αυτή. Τό θέατρο του Σατελέ, δέν έχει καμμία πραγματική ομορφιά. "Ένα μεγάλο, κοινότατο θέατρο. "Εκείνο που τείχει κατασπίσει κομοσσοκουσμένο είναι οι τέλειες οηκνικές του έγκαταστάσεις, που τό έμπιρτούν να παρουσιάη έργα με τόσο πλούσια οηκνικά, που μπορούν να συναγωνιστούν τά πιο πλούσια έργα του άμερικανικού κινηματογράφου.

Είναι ο ναός της "Όπερέτας τό Σατελέ. Της πλούσιας, θεαματικής "Όπερέτας. Φέτος, όλόκληρο τό καλοκαίρι κράτησε τό πρόγραμμα της "Όπερέτα "τραγουδιστής από τό Μεζικό. "Υπόθεσις και μουσική χωρίς έξαιρετικές αξιώσεις, (Λιμπρέττο του Φ. Γκακερά, και Ρ. Βενού. μουσική και Φρανοί Λοπέζ). Πρωταγωνιστής δ Ροδίνι Χιργκουέν, περίφημος στο ρόλο του Μεζικανού. Μαλλέττα παραμυθένια, πλούσια, ένας χειμάρρος από δημοφες κοπέλλες κι' από ώριους χορούς. Πραγματικός πρωταγωνιστής όμως όλου του έργου ήταν ό σκηνοθέτης, ή ίσως καλλίτερα τά μηχανήματα του θεάτρου. "Αλλάξαν τουλάχιστον τριάντα σκηνογραφίες, Σκηνικό όνειρώδη. Πολιτικές όλόκληρες, κήποι, βασιρία, σκάλες, σοφίτες, μέγαρα, διαδρόχονταν τό ένα τό άλλο με τόση εύκολία πως αλλάζουν οι οηκνές στον κινηματογράφο. "Ένα όργιο φαντασίας και πλούτου. Και κυρίαρχο παντού τό γαλλικό πνεύμα, σπιθηροβόλο, εύθυμο, κι' ή γαλλική χάρη στα κοκκιλάκια σοματάκια και τών πρωταγωνιστριών, και τών έπιερων άνώνυμων κοριτσιών του μαλλέτου. Όπωςόποτε θέαμα, διόλου «ντεκολτέ». Καμμία σχέση με Φολι Μπερζέρ και με Μονμάρτηρ. Θέαμα όπου πηγαιναν έν οηματί τά παιδια τών σχολείων, που έρχονταν περιηρατικά στο Παρίσι. Είπα ένα Παρθενωαγείο "Εβρετικό να κινή ούρα στην πόρτα του θεάτρου, κι' ένα άμερικανικό κολέγιο. "Υπήρχαν βέβαια μερικά πικάντικα άστειλα, αλλά όυτε ίχνος γύμνιας και άπρεπέας.

Και τώρα θα πω δύο λόγια για τήν "Όπερα της Ρώμης. Κλειστή κι' αυτή, λόγω βερινών διακοπών. Οι παραστάσεις όμως δέν σταματούνε. Συνεχίζονται στο βερινό θέατρο της "Όπερας της Ρώμης, στις Θέρμες του Καρακάλλα, διασκευασμένες ό θεάτρο. "Η τύχη με εύνοήσε και κατάβρωσα να βρω ένα εισιτήριο για μία παράσταση της "Αίντα. Κατόρθωμα πραγματικό, άν σκεφθί κανείς ότι ήταν ή τελευταία παράστασις στο βερινό θέατρο, κι' ότι τό σύστημα πώλησιως τών εισιτηριών της "Όπερας είναι πολύ δύσκολο και κοραιστικό.

Τό θέατρο βρίσκεται προς τό μέρος της αρχαίας Ρώμης μέσα στα βέντρα και στα άρχαία έρείπια. Περιλαμβάνει 1600 θέατες. "Η πρώτη έντύπωση, όταν τό συγκρίνομε με τό θέατρο "Ηρόδου του "Αττικού, είναι εις βάρος του. Τά καθίσματα έξιλινα, δέν δίνουν την όποβλητική εικόνα ενός άρχαίου θεάτρου. Αυτό ίσως να είναι τό μόνο του μειονέκτημα. Πλεονεκτήματα όμως άπειρα. Πρώτα πρώτα, έχει άπειρες εύδοβους που έμπιρτούν στους δεκάδες χιλιάδες θεατές να άδειάζουν τό θέατρο σε λιγώτερη ώρα απ' ότι χρειάζεται να ν' άδειάσει ένας οισόσπητος μικρός έλληνικός ύπαίθριος κινηματογράφος. Αυτό είναι τό πρακτικό μέ-

ρος. "Επειτα έλκει η όμορφιά. Πριν ακόμα άνοιξη η αύλαία, η ψυχή νοιώθει κάποιο μεγαλειό διάχυτο στην άτμόσφαιρα. Αύτη η άνθρωποθάλασσα, μέσα στον υρωμένο άέρα της έξοχης, κάτω από τά μύρια άστέρια του ούρανοϋ, που λαμπυρίζουν στο ήμίφως (λίγα τά φώτα, ίσως γιά νά μείνη η γοητεία της νύχτας). 'Η σκηνή στηριγμένη σέ πελώρια άρχαία ρωμαϊκά μά-μαρα. "Όλες οι γλώσσες του κόσμου κι έδω. 'Αλλά και τά Ιταλικά δέν ύστεροϋν, πράγμα που δείχνει πως κι' οι Ρωμαίοι παρακολουθοϋν μέ άγάπη τά θερινά θεάματα της "Όπερας.

'Ανοίγει η σκηνή. Τότε, κόβονται όλες οι άνα-πνοές. Τέτοιο θέαμα σπάνια μπορεί νά παρουσιάση εύρωπαϊκό θέατρο. Σκηνή πελώρια, που έπιτρέπει στον σκηνοθέτη όλα τά παιχνίδια της φαντασίας του. 'Ενδυ-μασίες δειρο, μπαλλέτα τέλεια, που μποροϋν νά συν-αγωνιστοϋν τά καλύτερα μπαλλέτα του κόσμου. Καμ-μία πεντακοσαριά άνθρωποι έπί σκηνής, Στρατός δλό-

κληρος, και Ιππικό μέ άληθινά άλογα, και άληθινά έρματα, και ζωντανές γκαμήλες.

"Αφσα τελευταία τις φωνές και τήν όρχήστρα. Φωνές διαφόρων ειδών. 'Η 'Αιντα όχι Ιβανική. 'Η φωνή της γλυκειά, χάνοταν στο χάος αύτο του θεάτρου. 'Αντίθετα η "Αμερις κατώρθωνε μέ άπόλυτη άνεση νά καλύψη τó πελώριο αύτό διάστημα. Τό ίδιο και ó Ρανταμές. Κι' η όρχήστρα Ιβανική, μιά πνοή θαρρείς που ξεπετιόταν μέσα από τή νύχτα, μέσα από τά άρ-χαία έρείπια. 'Απ' όλα τά θεάματα που είδα στην Εύ-ρώπη σ' αύτό μου τό ταξίδι, η παράσταση αύτη της 'Αιντα, θα μου μείνη πιό άληγομόνητη "Ισως γιατί ή-ταν η μόνη που συνεδύαζε τόσο τέλεια τόσο διάφο-ρους πολιτισμούς. Τόν άρχαίο ρωμαϊκό πολιτισμό, μέ τήν πιό άγνή νεώτερη Ιταλική παράδοση της μουσι-κής. Μιά μυσταγωγία, άπίθανα ποιητική, και τόσο ύ-ποβλητική, που όταν τελείωσε η παράσταση κι' άνα-ψαν τά φώτα, μέ δυσκολία πήραμε μέσα στο πλήθος τό δρόμο του γυρισμοϋ στην καθημερινή ζωή.